

2021

Jahkedieđáhus Romssa ja Finnmárkku kantuvra Hámmerfeasta

Buohkat sáhttet váldit oktavuoda pasieanta- ja dearvvašvuodaáittardedjiiin muitalit historjjáset.

Min veahkki lea nuvttá ja don it dárbbas čujuhusa váldit oktavuoda. Mis lea jávohisvuodageasku ja don sáhtát leat namaheapmi jus háliidat.

Ovdasátni: jahkediđáhus 2021

Finnmárkku pasieanta- ja geavaheaddjiáittardeaddji lea ožžon ođđa nama maŋgil go Romssa ja Finnmarkku časkojuvvuiga oktii regiovdnan ja namma lea dál Romssa ja Finnmarkku Pasieanta- ja geavaheaddjiáittardeaddji ja Finnmarkku kantuvra Hámmerfeasta. Bargojuohku gaskal Romssa áittardeaddjikantuvrra ja Hámmerfeastta áittardeaddjikantuvrra lea buorre muddui nugo ovdal go regiovnat časkojuvvuiga oktii. Hámmerfeastta kantuvrra ovddasvástádus lea Finnmarkku ja Romssa kantuvrra ovddasvástádus lea Romsa.

Pasieanta ja geavaheaddjiáittardeaddjái lea jahki 2021 leamaš nubbi maŋgálas jahki masa koronapandemii ja lea váikkuhan. Mis leat leamaš unnit fysalaš čoaččimat pasieanttaiguin ja dearvvašvuodabálvalusain gáržžidemiid geažil eastadit njoammuma. Mii geat bargat áittardeaddjikantuvrras leat leamaš olu ruovttukantuvrras maiddái 2021:s, muhto almmatge lea bargobeivviid leamaš olu oktavuoha pasieanttaiguin ja oapmahaččaiguin telefonna, e-boasttas ja dađistaga videoplattforpmain. Oktavuodaváldimat leat veahá lassánan 2021:s, ja áittardeaddjái leat bohtán eanet jearaldagat go ovdal. Olu čájeha ahte álbmogis lea dárbu oažžut vástádusa gažaldagaide mat gusket dearvvašvuodabálvalussii. Áittardeaddji lea vuosttašceahkkefálaldat ja galgá leat álki oažžut oktavuoda, ja olu čájeha ahte lea dárbu juste dasa. Álbmogis leat olu gažaldagat ja eaige buot leat váidagat, ja áittardeaddji veahkeha vástidit gažaldagaid vai klieanttat ožžot vástádusa gažaldagaidaset nu johtilit go vejolaš.

Pandemii ja lea maiddái 2021:s leamaš hui guovddážiis sihke servodagas ja medias. Dattetge vásihit mii áittardeaddjikantuvrras ahte árgabeaivi buohceveivesuin, fástadoaktára luhtte, ja ruovttubálvalusas buhcciidruovttus ja fuolahusásodagain muhtun muddui lea normaliseren. Leat danne leamaš unnán Covid 19 váttisvuodaide guoski oktavuodaváldimat.

Mii Pasieanta- ja geavaheaddjiáittardeaddji bargit mátkkoštít dábálaččat oalle olu čoaččimiidda servviiguin, berošteaddjiorganisašuvnnaiguin, klieanttaiguin ja oapmahaččaiguin ja diehttelas ieš dearvvašvuodabálvalusain miehtá Finnmarkku. Mii sávvat ahte 2022 šaddá buoret jahki pandemii ja dáfus ja ahte mis fas šaddá liiba deaivvadit sihke ovttasbargoguimmiiguin, klieanttaiguin ja oapmahaččaiguin veahá eanet go 2021:s.

Jahkediedđáhusas válddahit mii áittardeaddji bargguid ja statistihka oktan ákkaiguin manne olbmot váldet oktavuoda. Dát lea šláddejuvvon fáttaguin ja sivaiguin, ja mii leat geassán ovdan ovdamearkka mat leat namaheamit. Áin leat suorggit dearvvašvuodabálvalusas main ferte buoridit kvalitehta. Áittardeaddji veahkeha áinnas dainna bargguin.

Dearvvuodat Romssa ja Finnmárkku Pasieanta- ja geavaheaddjiáittardeaddjis
Hámmerfeastta kantuvra

Netti Elisabeth Eriksen

Sisdoalločilgehus:	24
Ovdasánit	22
1.0 Pasieanta- ja geavaheaddjiáittardeaddji barggut	25
1.2 Doaibmadilit	27
2.0 Oktavuodaváldimiid ja jearaldagaid lohku 2019 rájes gitta 2021 rádjái	28
2.1 Áššiid juohku, váldošládja	28
2.2 Oktavuodaváldimat juhkkojuvvon daid iešguhtege buohcceviesuide Maŋemus golbma jagi	29
3.0 Spesialistadearvvašvuodabálvalus	29
3.0 Váldospesialitehta šládja spesialistadearvvašvuodabálvalus	29
3.1 Spesialistadearvvašvuodabálvalus	29
4.0 Gieldda dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusat	32
4.0 Váldospesialitehta gieldda dearvvašvuoda ja fuolahusbálvalus	32
4.1 Vuollešlájat gieldda dearvvašvuoda ja fuolahusbálvalus	33
5.0 Sámi pasieanttaid vuoigatvuodát ja hástalusat go deaividit dearvvašvuodabálvalusain	34
6.0 Fokussuorgi nuorat	36
7.0 Jearaldagat	36
8.0 Pasieantavaháogat/komplikašuvnnat/Dárogillii pasieantavahátbuhtadusat	37
9.0 Čoahkkáigeassu	38
Mielddus: Pasieanta- ja geavaheaddjivuoigatvuodáláhka 8. kapihtal.	39

Jahkedieđáhus jorgaluvvon sámegillii lea mielddusin 2. oassin

1.0 Pasieanta- ja geavaheaddjiáittardeaddji barggut

Finnmárkku Pasieanta- ja geavaheaddji namma lea 01.02.21 rájes rievdaduvvon Romssa ja Finnmárkku Pasieanta- ja geavaheaddjiáittardeaddjin, Hámmerfeastta kantuvra. Dan lea regiovdnaođastus mielddisbuktán. Áittardeaddjikantuvrras mas lea kantuvrabáiki Hámmerfeasttas galgá ain leat Finnmárkkubuohcciviessu, DNU (UNN), Finnmárkku gielddat ja almmolaš bátndearvvašvuođabálvalus leat válđoovddasvástádus. Duohtavuodas ii rievdda mihkkege min klieanttaide. Romssa ja Finnmárkku Pasieanta- ja geavaheaddjiáittardeaddji, Hámmerfeastta kantuvra, galgá gokčat fylkka man areála lea 48 637 km², biedggus álbmot stuorát ja unnit báikkiin. Fylkkas leat 18 gieldda, ja guhtta gieldda dain leat gávopogat. Finnmárkku áittardeaddji galgá áimmahuššat dárogielat, sámegielat, kvenagielat ja vierisgielat álbmoga.

Pasieanta- ja geavaheaddjiáittardeaddji doaibma lea vuodustuvvon Pasieanta- ja geavaheaddjivuoigatvuodaid birra láhkii, 8. kapihtal mii bođii fápmui suoidnemánu 2. beaivvi 1999:s *Pasieanta- ja geavaheaddjiáittardeaddji galgá ovddidit pasieanttaid ja geavaheddjiid dárbbuid, beroštumiid, ja riektesihkarvuoda áimmahuššama stáhta spesialistabálvalusa ektui, fylkkagieldda bátndearvvašvuođabálvalusa ja gieldda dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusa ektui, ja ovddidit kvalitehtabuorideami dain bálvalusain.*

Pasieanta- geavaheaddjiáittardeaddjit lea hálldahuslaččat čadnon Dearvvašvuoadirektoráhttii, mii formálalaččat lea áittardeaddjiortnega vásttolaš bargoaddi. Áittardeaddji bargá iežas fágalaš doaimma iešheanaláččat ja sorjjasmeahttunit. Fálaldat lea nuvttá, ja klieanttain lea vejolašvuhta leat namaheapmin. Fálaldat lea vuosttašceahkkefálaldat ja klieanttat sáhttet válđit oktavuoda telefodnanummarii 78417240 dahje e-bostii oažžut veahki.

Dán jagi lea áššiid lohku maid áittardeaddji lea gieđahallan lassánan ja leat 447 čuolmma válđojuvvon ovdan. Dat lea dássedis lassáneapmi 2019 rájes. Áittardeaddji lea 2021:s bargan olles mandáhtain. Dat mielddisbuktá sihke individuálalaš áššemeannudeami mas iešguhtege pasieanta, oapmahaš ja geavaheaddji leat ožžon veahki min kantuvrras. Dat dagaha ahte dearvvašvuođabálvalusat ožžot dieđuid maŋás surggiid birra bálvalusas mat eai doaimma doarvái bures. Juohke áidna ášši mii čalmmustahtto lea mielde

oainnusindahkame dearvvašvuodaveahki mii ii leat doaimman doarvái bures, ja mii fertte buoriduvvot. Mihttomearri lea ahte kvalitehta dađistaga galgá buorránit.

Riika Pasieanta- ja geavaheaddjiáittardeaddji almmuha maiddá oktasaš jahkedieđáhusa mii guoská olles riikii. Dat váldá ovdan daid vásáhusaid mat áittardeaddjiin leat eanet riikaviidosas dásis. Dat almmuhuvvo oktanaga fylkkaid jahkedieđáhusaiguin ja bajit dási eiseválddiide.

Mii sávvat ahte jahkedieđáhus šaddá deatalaš veahki álelassii buoridit sihke gieldda- ja spesialistadearvvašvuodabálvalusa kvalitehta Finnmárkkus. Jahkedieđáhus addojuvvo buot ásahusaide dearvvašvuodabálvalusas, ja dearvvašvuodadirektoráhttii mas lea hálldahuslaš ovddasvástádus áittardeaddjiortnegii.

Áittardeaddji vuostáiváldá buot áššiid gieđahallamii mat leat min mándáhta siskkobeaalde. Earkiláššit gieđahallojit individuálalaččat ja leat jávohisgeatnegasvuodageaskku vuollásaččat. Mis lea áššemeannudanvuogádat mas mii registreret buot áššiid, skannet buot dokumeanttaid barggusteamet, duodaštit barggumet. Dan vuogádagas ráhkaduvvojit statistihkat fylkkaid mielde ja nátionálalaččat. Mii geahččalit leat unnimus lági mielde byrokráhtalaččat ja gieđahallat áššiid jodánit. Muhtimin čuovdá telefodnaságastallan ášši. Áittardeaddjis fertte leat dat formálalaš sajis dainna lágiin ahte pasieanta dahje oapmahaš addá midjiide fápmudusa coggat iežamet áššái. Dan sivas vai bálvalusbáiki- dahje addi sáhtttá addit midjiide daid dieđuid maid mii dárbbasit čuvget ášši ja sáhttit viidásit meannudit dan.

Duodalet áššiin atnit mii guhkit áiggi iešguhtege lahkoniide. Dat dahkkojuvvo álo ovttasráđiid pasieanttain dahje oapmahaččain. Jus lea jearaldat boasttuvuodas dahje hárehisvuodas dearvvašvuodaveahkis, sáddejuvvo váidda viidásit gieđahallamii Romssa ja Finnmárkku stáhtahálddašeaddjái, ovddeš Fylkkamánnii. Stáhtahálddašeaddjis lea gozihanváldi buot dearvvašvuodaveahkkái Romssas ja Finnmárkkus, ja áittardeaddjis lea dieđihangeasku dáhpáhusain main dálkkodeami dohkálašvuhta eahpiduvvo.

Go lea pasieantavahát sáddejuvvo ášši Norgga pasieantavahátbuhtadussii (Norsk Pasientskadeerstatning-NPE) mii árvoštallá ja mearrida. Áittardeaddji sáhtttá maiddá

veahkehit ja leat buot duodaštusaid kopiijavuostaiváldi. Dainna lágiin mii sáhttit veahkehit pasieantta sihke čálalaččat ja njálmmálaččat gulahallat NPB:in (NPE).

Áššiin main mii árvoštallat leago vuogádatboasttuvuohta sáhttit mii loktet áigeovdilis áššiid alit dássái gos árvoštallojit prinsihpaid vuodul. Dát leat čuolmmat mat dávjá gusket olu pasieanttaide dahje oapmahaččaide, ja main danne lea stuorra mearkkašupmi olusiidda.

Pasieanta- ja geavaheaddjiáittardeaddji galgá buori vuogi mielde geahččalit leat riidočovdi gaskal klieantta ja dearvvašvuodaárvála, ja gávdnat buriid čovdosiid jus lea vejolaš. Buorre luohttámušdilli gaskal pasieantta ja dearvvašvuodaárvála lea hui deaŋalaš mihttomearri. Deaŋalaš oassi min barggus lea deaivedit pasieanttain ja dearvvašvuodaárválusain vuollegašvuodain.

1.2 Doaimmadilit

Pasieanta- ja geavaheaddjiáittardeaddji kantuvrrat leat Hámmerfeastta guovddázis. Mis leat kantuvrrat Nissensenteris, Sjøgata 9, 4. gearddis.

Kantuvrrain lea universála hápmi. Mii leat golbma bargi 100 % virggis 01.01.22, ja leat bargoveahka leat pasieanta- ja geavaheaddjiáittardeaddji Mette Elisabeth Eriksen, ráđđeaddi Irene Skjeldnes ja seniorráđđeaddi Odd Oskarsen.

Kantuvrras lea sihke dearvvašvuoda- ja láhkagelbbolašvuoha. Mii sávvat ja oaivvildit ahte dát fágagelbbolašvuoha galgá gokčat dan mandáhta mii lea addo Áittardeaddjái lága pasieanta- ja geavaheaddjivuoigatvuodaála mielde.

Kantuvrras dálveáiggi rabasáigi lea dii. 08.00 - 15.45, ja geasseáiggi rabasáigi fas lea 08.00-15.00. Klieanttat sáhttet riŋget midjiide buot árgabeivviid gaskal dii.

09.00-14.30 birra jagi Min e-boastta masa maiddái sáhttá váldit oktavuoda lea: tromsogfinnmark.hammerfest@pasientogbrukerombudet.no

2019 Oktavuodaáldimiid ja jearaldagaid lohku

Áittardeaddji áššit leat dásedit lassánan 2019 rájes. Muhtin oktavuodaáldimat leat jearaldagat, main olusat riŋgejit jearrat ráđi danne go sii dárbbášit ráđi ja bagadeami váttis dilálašvuodas. 2021:s lea maiddái koronapandemii ja báidnán veahá soames gáržžidemiiguin, liige vuordináiggiin plánejuvvon dálkkodeapmái, galledangáržžidemiiguin ja giddejuvvon buohcceviesuin Oarje Finnmárkkus muhtin

áigodaga.. Áittardeaddji vásiha ahte muhtun pasieanttaid mielas leat sii vuordán doarvái guhká ja háliidit ahte dálkkodanapparáhtta šaddá nugo ovdal fas.

Áin leat olu pasieantat mat gesset ovdan váilevaš kvaliteahta dálkkodeamis maid ožžot, beare unnán čuovvoleami buozanvuodas, ja beare unnán diehtujuohkima ja plána čuovvoleapmái ja viidasit dálkkodeapmái.

Áittardeaddji vásiha ahte dearvvašvuodabálvalusas lea stuorát ja stuorát fokus pasieanttaide ja dilálašvuhtii mas sii leat, muhto ovttasbarggus gaskal iešguhtege doaimmaheddjiid, obbalaš pasieantamannolagas, koordináhtoris, oktavuodadoaktáris, fástadoaktáris, ja oktilis kommunikašuvnnas lea buoridanmunni.

Vulobealde gávnnat bajilgova oktavuodaváldinsivain áittardeaddjái oktan konkrehta ovdamearkkaiguin.

2.0 Oktavuodaváldimiid ja jearaldagaid lohku 2019 rájes 2021 rádjái

2019	385
2020	429
2021	447

Oktavuodaváldimiid vuodđobáiki

64 % oktavuodaváldimiin gusket spesialistadearvvašvuodabálvalussii

36% oktavuodaváldimiin gusket gieldda dearvvašvuoda ja fuolahusbálvalussii

Sivat oktavuodaváldimiidda leat čuovvovaččat:

71 % gusket bálvalusaddimii

20 % gusket vuogádat- já áššegiedahallamii

9 % gusket vuoigatvuodaide

2.1 Áššiid juogadeapmi, váldošládja

Spesialistadearvvašvuodabálvalus	209 ášši
Gieldda dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalusat	137 ášši
Jearaldagat	94 ášši

2.2 Oktavuodáváldimat juhkkojuvvon daid iešguhtege buohcceviesuide maŋemus golbma jagi (2019,2020,2021)

	2019	2020	2021
Finnmárkku dearvvašvuohta (Helse Finnmark), Hámmerfeastta klinihkka	79	84	88
Finnmárku dearvvašvuohta (Helse Finnmark), Girkonjárgga klinihkka	24	27	27
Davvi-Norgga Universitehtabuohcceviessu (Universitetssykehuset Nord-Norge)	50	48	49
Eará buohcceviesut	7	9	19

3.0 Váldopesialitehta šládja spesialistadearvvašvuodábálvalus

Kirurgiija	102
Sismedisiidna	23
Psyhkalaš dearvvašvuodagáhtten	19
Dábálaš bálvalusat	12
Nevrologiija	11
Riegádahttinveahkki/nissondávddat	11
Beallje-njunne-čottadávddat	6
Onkologiija	9
Spesialistadearvvašvuodábálvalus	
Ortopedalaš kirurgiija	43
Dábálaš kirurgiija	30
Rávis olbmuid psyhkalaš dearvvašvuodagáhtten	16
Gastroenterologalaš kirurgiija	8
Nevrokirurgiija	6
Beallje-njunne-čottadávddat	6
Dábálaš gynekologiija	6
Čižže ja endokrina kirurgiija	5
Suolbmudanoalledávddat	5
Váibmodávddat	5
Geahpesdávddat	5
Šládja kirurgiija:	

2021:s ledje 102 kirurgijii guoski oktavuodaváldimat. Šládja guoská earret eará ortopedalaš kirurgijii, dábálaš kirurgijii, gastroenterologalaš kirurgijii, plastiikka-kirurgijii, váibmosuotnakirurgijii, thoraxkirurgijii, oalul- ja ámadadjokirurgijii ja mánáidkirurgijii.

Váidinsivaide gullet hilgun, dálkkodandoaimmat, bálvalusaid heaittiheapmi/unnideapmi, diagnostiseren, iežasosait, čujuhus, diehtujuohkin, journálačállin, dálkasiid addin, váibmolašis veahkeheapmi, čuovvoleapmi, persovdnagáhtten, olggoščállin ja vuordináigi.

Ovdamearka kirurgijas:

Oapmahaš riŋgii pasieantta ovddas. Doddjon juolgi ja čibbevahát, galgá olggoščálihuvvot buohcceviesus ja ruoktot ásodahkii almma lážkeahttá juvlastullui. Buohcceviesus lea leamaš oktavuoha gielddain mii ii áiggo vuostáiváldit su, vaikko oapmahaš ii sáhte fuolahit pasieantta dearvvašvuoda geažil. Mii riŋget buohccevissui mii dáhttu min váldit oktavuoda gielddain, maid mii dahkat. Mii háleštit ruovttubuohccedivššu jođiheddjiin gii doalvu ášši viidasit. Pasieanta oaččui saji institušuvdnii ja ášši čovdojuvvui buoremussan pasientii ja oapmahažžii.

Šládja psyhkalaš dearvvašvuodagáhtten

2021:s ledje 19 psyhkalaš dearvvašvuhtii guoski oktavuodaváldimat.

Šládja fáttmasta mánáid ja rávis olbmuid psyhkalaš dearvvašvuoda

Váidinsivaide gullet dálkkodandoaimmat, bálvalusaid heaittiheapmi/unnideapmi, dálkasat, diagnostiseren, čujuhus, journála, čuovvuleapmi ja láhttenvuohki.

Šládja psyhkalaš dearvvašvuodagáhtten

Pasieanta riŋgii go ii lean ožžon čuovvolandiimmu maŋŋil psyhkalaš dearvvašvuodaveahki árvoštallandiimmu. Čujuhuvvon RPP:i (VPP:i) máŋga mánu dás ovdal ja geahččalan riŋget sidjiide oažžut diimmu, muhto ii lean lihkestuvvan. Mii váldit oktavuoda RPP:in (VPP :in) ja oažžut dieđu ahte dikšu váldá oktavuoda pasieanttain addit diimmu. Ášši čovdojuvvui buoremussan pasientii.

Šládja sismedisiidna:

2021:s ledje 23 sismedisiidnii guoski oktavuodaváldimat. Šládjii gullet varradávddat, dialysa, endokrinologijja, suolbmudandávddat, geriatrijja, váibmodávddat, infekšuvdnamedisiidna ja geahpesdávddat

Váidinsivaide gullet hilgun, dálkkodandoaimmat, diehtujuohkin, diagnostiseren, láhtten, bargodábit ja ovttasbargu siskkáldasat.

Ovdamearka sismedisinnas:

Oapmahaš riŋgii iežas lagamučča ovddas. Pasieanta ii leat ožžon dan čuovvoleami maid livččii galgan, ja konkluderejuvvui hušain čovjeregiovnnas. Oaččui fáhkka bissáneami čollái ja loahpas

stomijja mainna pasieanta šaddá eallit olles eallima. Sii ožžo rádiid ja bagadusa Norgga Pasieantavahátbuhtadusa (Norsk Pasientskadeerstatning) ektui.

Šládja dábálaš bálvalusat/sáhttu:

2021:s ledje 12 dábálaš bálvalusaide/sáhtosteapmái guoski oktavuodaváldimat.

Šládja fáttmasta buohccesáhtosteamii (Pasieantamátkkit) (Pasientreiser), FMK (AMK)/ambulánsa ja FMK (AMK)-guovddáža.

Váidinsivat ledje hilgumiid váidin, dálkkodandoaimmat, iežasoasit/ ruhtadangažaldagat, dálkasat, váibmoládis veahkki, čuovvoleapmi, bargodábit ja olggočáliheapmi.

Šládja Dábálaš bálvalusat/sáhttu:

Oapmahaš válddii oktavuoda pasieantta ovddas gii lihka ihkku ja vuoŋŋai hui lossadit. Rinnejedje ambulánsa, muhto dat eai áigon boahtit. Čujuhuvvui váldit oktavuoda doavtterfávttain. Oaččui diimmu ovdal gaskabeaivvi beaivvi maŋŋil ja de jerrojuvvui manne eai bohtán ovdal. Čájehuvvui ahte pasieanttas lei geahpesvuolši ja biddjojuvvui dearvvašvuodaguovddáži viidáset dikšui. Bivddii mis veahki váidit, ja min kantuvra čuovvulii.

Šládja Nevrologiija:

2021:s ledje 11 kirurgiiiii guoski oktavuodaváldimat. Kategoriija fáttmasta nevrologalaš gillámušaid/bákčasiid ja kirurgiiija.

Váiddasivat ledje diagnostiseren, bálvalusaid viidodat, dálkkodandoaimmaid ja olggočáliheapmi.

Ovdamearka Nevrologiijas:

Pasieanta válddii oktavuoda mii guoskkai čujuhussii garra oaivebákčasiid dálkkodeapmái. Váttisvuodat oažžut diimmu nevrologa lusa danne go lei vátnivuohhta. Mii iskkaimet ášši DNU:in (UNN:in) ja sis ledje sierra buohccidivššárat geat barge diekkáriid dálkkodit. Šiehtaduvvui ahte pasieanta rinne sidjiide ja de oažžu diimmu dearvvašvuodaveahkkái.

Šládja riegádahttinveahkki/nissondávddat

2021 ledje 11 riegádahttinveahkkái/nissondávddaide gulli oktavuodaváldimat.

Šládja fáttmasta veahkki sahkkeheapmái, ohkemedisiidna, dábálaš gynekologiija, gynekologalaš onkologiija ja obstetriikka.

Váiddasivat guske bálvalusaid heaittiheapmái/unnideapmái, dálkkodandoaimmaide, váibmoládis veahkeheapmái ja iežasosiide.

Ovdamearka Riegádahttinveahkki/nissondávddat

Pasieanta válddii oktavuoda fáhkka keaisárčuohpadusa dihte moadde jagi dás ovdal. Oaččui garra bákčasiid vuolledábiide dan maŋŋil. Fástadoavttir čujuhii su gynekologa lusa buohcceviesus, muhto

doppe lei hui guhkes vuordináigi. Mii válddiimet oktavuoda buohceviessuin ja čilgiimet dilálašvuoda. Pasieanta oažžu dalle diimmu ovttat manu ja ášši lea čovdojuvvon buoremussan pasientii.

Šládja Beallje-njunne-čottadávdad

2021:s ledje 6 Beallje-njunne-čottadávdadaide guoski oktavuodaváldimat. Šládja fáttmasta beallje-, njunne- ja čottabuoazanvuodaid/gillámušaid.

Váidinsivaide gullet dálkkodeapmi áigemeari siskkobealde, dálkkodandoaimmat, diehtujuohkin ja čuovvoleapmi.

Ovdamearka Beallje-njunne-čottadávdad

Pasieanta geas lea mánggajagáš gullovátni riŋgii midjiide sivas go lei čuohtaduvvon mánnán. Dáhttu áinnas oažžut journála, muhto buohceviessu gos son čuohtaduvvui ii gávnna dan šat. Mii ávžžuhit su váldit oktavuoda lagasbuohceviessuin dahje fástadoaktáriin danne go journálat soitet leat vurkejuvvon maiddá dohko. Pasieanta giittii rádi ovddas ja válddii ieš oktavuoda daiguin. Ášši čovdojuvvui.

Šládja Onkologijja

2021:s ledje 9 onkologijii guoski oktavuodaváldimat. Šládja fáttmasta borasdávdda.

Váidinsivat leat dálkkodanáigi, árvvolašvuolta bálvalusas, ovttasbargu siskkáldasat ja dálkkodeapmi.

Ovdamearka onkologijja:

Pasieanta geas lea buoritmeahtun borasdávda riŋgii midjiide. Lea ožžon suonjardahttima ja seallamirku, iige leat leamaš ávki. Olu iešguhtege doaktárat geat áddet eahpečielga dieđuid, ja pasieanta lea danne headástuvvan dilálašvuodain. Mii válddiimet oktavuoda borasdávdaoaktáriin ja válddiimet buohceviessu. Doavttir áiggui geahčadit ášši dárkilit ja riŋget pasientii, ja nu son dagai. Pasieanta lea hui giitevaš ja ášši čovdojuvvui.

4.0 Váldospesialitehta gieldda dearvvašvuoda ja fuolahusbálvalus (badjel 5)

Čielggadeapmi, diagnostiseren ja dálkkodeapmi	75
Eará dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusat	47
Veahkki lihkohisvuodas ja eará heahpedilálašvuodain	12

4.1 Vuollešlájat gieldda dearvvašvuoda ja fuolahusbálvalus 5)

Fástadoavttir	74
Dearvvašvuodabálvalusat ruovttus	12
Buhcciidruoktu	14
Doavtterfákta	12
Áigeráddjejuvvon orrun institušuvnnas	5

Šládja Čielggadeapmi, diagnostiseren, ja dálkkodeapmi:

2021:s ledje 75 dán šládjii gulli oktavuodaváldimat (eanas fástadoaktára váidimat) Šládja fátmmasta fástadoaktára, doavtterfávttta, giddagasdearvvašvuodabálvalusa ja buhcciid sáhtosteamii.

Váidinsivaide gullet hilgun, dálkkodandoaimmat, bálvalusaid heaittiheapmi/unnideapmi, diagnostiseren, iežasosait/ruhtadangažaldagat, čujuhusat, journálačállin, dálkasiid addin, čuovvoleapmi, persovdnagáhtten, ja beasatlašvuhta.

Šládja čielggadeapmi, diagnostiseren, ja dálkkodeapmi:

Oapmahaš riŋgii iežas lagamučča ovddas. Lei fitnan fástadoaktára luhtte čoavjebákkčasa geažil, ja vásihii ahte ii váldon duodas. Sáddejuvvui ruoktot dieđuin váldit bákčasiid váidudeaddji dálkasiid. Šattai maŋážassii nu heittot ahte bárdni válljii riŋget ambulánsa. Čájehuvvui ahte lei duodalaš infekšuvdna mii sáhttán livččii buvttihit surgadis váikkusaid. Mii veahkeheimmet sudno áššiin ja ášši lea ain gieđahallamis gieldda dearvvašvuoda- ja fuolahusjođiheadji luhtte.

Šládja gieldda dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusat

2021 ledje 47 dan šládjii gulli oktavuodaváldimat. Šládja fátmmasta helpendoaimmaid, mánnáásodaga, ásdodaga olbmuid geat leat váttis dilis, geavaheadjistivrejuvvon persovnnalaš veahki, beaivefálaldaga, ollesjándora fuolahusinstitušuvnna gárihuhttinmirkkuide giddanan olbmuid, dearvvašvuodabálvalusaid ruovttus, fuolahanasodaga, fuolahanbálkká, praktihkalaš veahki ja oahpahusa ja ráđi/bagadeami, doarjjaolbmo ja áigeráddjejuvvon orruma institušuvnnas.

Váidimat gullet ákkastallamii, dálkkodandoaimmaide, bálvalusaid heaittiheami/unnideapmái, bággenjuolggadusaid riikkumii, iežasosiid/ruhtadangažaldagaide, diehtujuohkimii, kommunikašuvdnii/gillii, váilevaš bálvalusjuolludeapmái - biehttaleapmái, váilevaš mearrádussii, dálkasiidda, mielváikkuheapmái, bálvalusaid viidodahkii, váibmoláđis veahkeheapmái, láhttemii, orrungieldda ovddasvástádussii, ja bargodábiide.

Ovdamearka gieldda dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusat

Oapmahaš válddii oktavuoda danne go váilo bargit buohccerovttus. Oapmahaččat vásihedje ahte sin lagamuččas lei fuones fuolahus, earenoamážit koronaáiggis go lei unnán doaibma, mobiliseren ja hui olu vierisgielat bargi geat sin oaivila mielde eai máhttán doarvái bures dárogiela gulahallat bures ássiiguin. Sii oaivildedje maiddá ahte ledje beare unnán bargit veahkkedárbbu ektui. Mii válddiimet ovdan dán buohccerovttuin mii áigui dahkat nu bures go sáhtta buoridit dilálašvuoda.

Veahkki lihkohisvuodas ja eará heahstedilálašvuodain

2021 ledje 12 dan šládji gulli oktavuodaváldimat. Šládja guoská doavtterfáktii ja dakka viđe veahkkái-jándorrumii.

Váidisivat gusket dálkkodandoaimmaide, diagnostiseremii, gulahallamii/gillii, dálkasiidda, váibmoládis veahkeheapmái ja bargodábiide.

Veahkki lihkohisvuodas ja eará heahstedilálašvuodain

Pasieanta válddii oktavuoda go geahpat bávččastišgohte fáhkka, gosai vara ja dovddai iežas heittohin. Oaččui dieđu ahte doavttir ii asttan ja ahte buohccedivššár sáhtta váldit CRP. Fertii nákkáhallat ráđđádallamii beassat doaktáriin mii mielddisbuvttii olu røntgen- ja ultrajietnaiskamiid. Čájehuvui ahte lei pleurihtta. Mii válddiimet ovdan ášši váidojuvvon ásašusain.

5.0 Sámi pasieanttaid vuogatvuodát ja hástalusat go deaividit dearvvašvuodabálvalusain

Pasieanta- ja geavaheaddjiáittardeaddjis lea sámiid hástalusaid go deaividit dearvvašvuodabálvalusain guovddážiis, muhto oaččut unnán váidagiid main jerrojuvvo sámi giella- kulturgelbbolašvuhta dearvvašvuodabálvalusain. Mii diehtit ahte dearvvašvuodabálvalusain áin leat unnán sámegeihálliit. Áittardeaddji oažžu hárve váidagiid mat gusket váilevaš dulkageavaheapmái ja ii dovdda ahte dat lea stuorra váttisvuhta Finnmárkkus. Mii sávvat ahte sámi álbmot váldá oktavuoda áittardedjiin jus lea váttisvuhta.

Finnmárkkubuohecciviesu lea dahkan olu dahkon buoridit fáilaldaga sámi álbmogii iežas dulkkaiguin geaiguin sáhtta váldit oktavuoda beaivet ja manjil gaskabeaivvi. Sii sáhttet veahkehit buot beivviid gaskal dii. 08-22.

Finnmárkkubuohecciviesus lea iežas dulka mii lea fysalaččat Hámmerfeastta buohecciviesus, ja 6 eará dulka geat leat sajis telefonna bokte dahje digitála plattformain. Dulkon digitálaččat telefonna bokte ii geavahuvvo nu olu, bargojuvvo ahte dálkkodeaddjit álggáše eanet atnit dán bálvalusa vai ipmirdit

pasieantta buorebut mii mielddisbukta buoret pasieantasihkarvuoda. Bargojuvvo maiddaí prosedyrain mas dálkkodeaddji ja pasieanttat ieža sáhttet mannat dingonsiidui dingot sámegiieldulka.

Finnmárkkubuohcceviesus lea ovddasvástádus dulkomis sámegillii olles Davvi dearvvašvuodas (Helse Nord). Davvi Norgga Universitehtabuohcceviesus (UNN) Romssas lea maiddaí iežas sámegiieldulka mii lea fysalaččat das.

Finnmárkkubuohcceviesu Dulkonbálvalusa ovttadatjodiheaddji dieđiha áittardeaddjái ahte sii leat álggahan proševtta mas lea ulbmil ahte dulkonbálvalus sámegillii galgá šaddat nationála bálvalus.

Áittardeaddji lea váldán oktavuoda Finnárkkubuohcceviesuin ja ávžžuhan sin ráhkadit gohččunreivve sámegillii. Áittardeaddjis ii leat vel ožžon vástádusa oktavuodaváldimii, muhto Finnmark Dagbladas guovvamánu 9. beaivvi 2022 dadjá Siri Ursin, Finnárkkubuohcceviesu direktvra, ahte bargojuvvo oažžut buoret dearvvašvuodafálaldaga sámi álbmogii. Earret eará dadjá son ahte sii barget geahčadit vuogi movt gohččut sámegiel pasieanttaid. Son lohká maiddaí ahte Finnárkkubuohcceviesus lea earenoamáš ovddasvástádus fuolahit ahte nu olusat go vejolaš geavahit sámegiela, ja ahte sii áigot láchit ahte bargit geat háliidit oahppat sámegiela besset dahkat dan. Sin ambišuvnnat leat ahte buot mii gávdno čálalaččat dárogillii galgá gávdnot sámegillii, dat guoská maiddaí pasieantadieđuide Direktvra čujuha maiddaí ahte sii leat jorgališgoahtán buot teavsttaid davvisámegillii Finnárkkubuohcceviesus, ja ahte dat leat teavsttat mat galget geavahuvvot miehtá riikka. Áittardeaddji oaivvilda ahte teavsttat maiddaí galget jorgaluvvot lullisámegillii ja julevsámegillii.

Dieđut maid áittardeaddji lea ožžon maŋás lea ahte muhtumat vásihit ahte dulka atnit telefonna dahje šearpma bokte lea veahá váttis. Dát sáhtta leat okta sivva dasa ahte fálaldat ii adnojuvvo ollislaččat.

Pasieanta- ja geavaheaddjiortnet miehtá riikka ožžot duollet dálle oahpahusa sámi pasieanttaid deaivvadeami birra dearvvašvuodabálvalusain iešguđetge doaimmaheddjiin.

Dat lokten dihte máhttodási vuoigatvuodaid ja hástalusaid birra mat sámiin leat Norggas.

Lea illudahtti ahte lea álggahuvvon sierra sámi buohccedivššároahppu Guovdageidnui ođđajagimánu rájes 2021. Dát lea deatalaš veahkki rievttis guvlui sámi pasieanttaide. Oahpus lea sámi kultuvra guovddážiis ja oahppit leat sámejelaš. 12 studeantta leat álgán Áittardeaddji sávvá ahte dearvvašvuodabálvalus joatká oahpahit doaktáriid, buohccedivššáriid ja sámi dearvvašvuodabargiid. Áittardeaddji lea juo oahpahan dan oahpus mas sámi pasieanttaid dárbbut leat leamaš fáddán.

6.0 Fokussuorgi nuorat

Pasieanta- geavaheaddjiáittardeaddji Norggas leat 2021:s ja 2022:s leamaš nuorat fokussuorgin. Mis lea dán áigodagas maiddá leamaš koronapandemii ja mas leat leamaš olu váikkuhusat Norgga nuoraide. Áittardeaddjit Norggas leat searvvis UNG.no neahttasiidus mii lea neahttasiidu mas Norgga nuorat sáhttet jearrat ja oazžut dieđuid iešguđetlágan fáttáid birra, dál sáhttet oazžut vástádusa maiddá Pasieanta- ja geavaheaddjiáittardeaddjiiguin.

Min kantuvrras leat maiddá leamaš áššit mat gusket nuoraid fysalaš ja psyhkalaš dearvvašvuhtii. Mis lea leamaš čeahkin nuoraid dearvvašvuodadivššáriin, nuoraidpsykologain ja nuoraidráđiin Finnmárkkubuoheceveiesus. Sii leat addán buriid dieđuid hástalusaid birra mat nuorain geain leat kronalaš buozanvuodát.

Mii boahpit joatkit ovttasbargat deaivvadit daiguin oasálaččaigne čuoovvoleami várás. Mis lea maiddá leamaš sávaldat boahpit joatkkaskuvllaide juohkit dieđuid ja deaivat nuoraid doppe. Dán rádjái 2021:s ja 2022:s leat mii heađuštuvvon koronapandemii ja dihte, muhto go dat lea váidon eambo, de álgit fas.

Okta min áittardeaddjiid barguin lea čalmustahttit iežamet rolla, nuorat atnet min hui unnán ja áittardeaddjit háliidit eambo oktavuoda ja sii dárbbasit dovdat min rolla vai sii maiddá sáhttet ohat veahki jus lea dárbu.

7.0 Jearaldagat ja oktavuodaváldimat olggobealde mandáhta

2021:s oáččuimet mii 94 jearaldaga, ja 7 oktavuodaváldima mat ledje mandáhta olggobealde. Dát leat jearaldagat mat eai registrerejuvvo áššin, muhto main pasieanttat/oapmahaččat ožžot dušše ráđiid/bagadeami iežaset jearaldagaid birra. Muhtun jearaldagat leat min mandáhta olggobealde earret eará OBČ (NAV)

ja veahkkeneavvut Veahkkeneavvoguovddážiis. Muhtun ovdamearkkat sáhttet leat ahte sii dáhttot telefodnanummara buohccevissui/pasieantamátkái jnv., jerret váiddaortnegiid birra mat Norgga pasieantavahágis leat (Norsk Pasientskadeerstatning), advokáhta gokčama, friddja riekteveahki, mátkegoluid gokčama, friddja buohcceviessoválljema, pasieantavuoigatvuodaid, fástadoaktára molsuma ja eará vuoigatvuodagažaldagaid birra. Sii geat riŋgejit midjiide sáhttet friddja válljet leat namaheapmin iežaset jearaldagain midjiide.

8.0 Pasieantaváhat/komplikašuvnnat/Norgga pasieantavahátbuhtadeapmi (Norsk pasientskadeerstatning)/ Stáhtahálddašeaddji(Statsforvalteren)

Eanas dálkkodeamit ja dáhpáhusvet dagatkeahttá stuorra komplikašuvnnaid. Almmatge eai mana buot operašuvnnat nugo plánejuvvon ja muhtun pasieanttat vásihit ahte vaháguhttimiid ja komplikašuvnnaid. Dat dagaha fas guhkit ja gáibideaddji buohcanáiggi. Muhtumin oaivvildit pasieanttat ahte dálkkodeapmi ii leat leamaš doarvái buorre dahje ahte dat lea leamaš njulgestaga boastut, ja ahte sii eai leat ožžon doarvái dieđuid ovdagihtii komplikašuvdnaváraid birra. Muhtun oassi dain pasieanttain bohtet min lusa, ja mii veahkehit sin váiddaáššiiguin Norgga pasieantavahátbuhtadussii (Norsk Pasientskadeerstatning) (NPE). Oažžut ášši gieđahallot NPB:s (NPE) lea nuvtá, ja pasieanttat ožžon objektiivlaš áššedovdi árvvoštallat dálkkodeami mii lea addon. Olusat leat duhtavaččat juste dainna vaikko ii álo máksojuvvoge buhtadus sidjiide Pasieanttat mearridit iežat áigot go sáddet áššiset NPB:i (NPE). Mii veahkehit hábmet vahátčilgehusaid, dieđuiguin áššedovdi julggaštusaide ja cealkámušaiguin dálkkodanbáikkis. Muhtun dáhpáhusain veahkehit mii maiddái váidit NPB (NPE) hilgumiid. 2020:s veahkeheimmet mii 12 pasieantta ášši sáddema oktavuodas NPB:i (NPE) Dasa lassin ávžžuhit mii olusii ráđiid ja bagadeami bokte sádde áššiset sisa ieža. Dát lea oalle álki elektrovnnalaš skoviin mii gávdno NPB:a (NPE) neahttasiidduin. Mii bagadit buohkaid geat háliidit veahki deavdit dán skovi.

Dain dáhpáhusain go leat čuožžilan dáhpáhusat maid duodalašvuodagráda muitala ahte Stáhtahálddašeaddji (Statsforvalteren) berre árvvoštallat áššiid, sáddet mii viidasit sidjiide. Mii sáddet dasa lassin daid áššiid main ásahus ii vástit

reivviid maid áittardeaddji lea sádden. Lágaid mielde leat sii geatnegahtton vástidit áittardeaddjái váiddaáššiin.

2021:s lei mis oktavuoha Romssa ja Finnmárkku stáhtahálldašeddjiin (Statsforvalteren) 16 oktavuodas mat guske boasttuvuodaide dearvvašvuodabálvalusas ja váilevaš vástádusaide váidojuvvon ásahusain.

9.0 Čoahkkáigeassu

Mii sávvat jahkediđáhus čalmmustahtta maid pasieanttat ja oapmahaččat buktet ovdan áittardeaddjái jagis. Statistihkka čájeha ahte álbmot váldá oktavuoda áittardeaddjikantuvrrain dávjjibut. Maiddái olu oapmahaččat váldet oktavuoda oažžut ráđi ja bagadeami gáibidahkes dilálašvuodain. Hámmerfeastta áittardeaddjikantuvrras lea hirbmat stuorra fylka fuolahit, ja pasieanttat, oapmahaččat ja geavaheaddjit bohtet miehtá fylkka. Lea váidalahtti ahte áittardeaddji bušeahhtadilli lea rievdan nu ahte šaddá unnit vejolašvuoha mátkkoštit ja doallat čoahkkimiid pasieantaorganisašuvnnaiguin, ságastallančoahkkimiid dearvvašvuodabálvalusain ja pasieanttaiguin, ja iige nu dávjá go ovdal. Mii oaidnit ahte fysalaš čoahkkimat leat deatalaččat lassin telefodnii ja čoahkkimiidda video/teamsa bokte. Mii sávvat áittardeaddjikantuvrraid bušeahhtadilli buorrána vai mii sáhttit deaivvadit klieanttaideametguin ja ovttasbargoguimmiideametguin dávjjibut fysalaččat fas.

Buorre lohkaš.

Mildosat

Láhka Pasieanta- ja geavaheddjiidvuoigatvuođaid birra (Pasieanta- ja geavaheddjiidláhka)

Bajilčála lea rievdan [lágas 22. borg. 2008 nr. 74](#) (ihr. čakč. 1. b. 2009. [res.](#) mielde [borg. 21. b. 2009 nr. 1102](#)).

§ 8-1. *Ulbmil*

Pasieanta- ja geavaheaddjiáittardeaddji bargu lea áimmahuššat pasieantta ja geavaheaddji dárbbuid, beroštumiid ja riektesihkkarvuođa stáhtalaš spesialistadearvvasvuođabálvalusa, fylkkalaš bátneearvvasvuođabálvalusa ja gielddalaš dearvvasvuođa- ja fuolahusbálvalusa ektui, ja buoridan dihte dáid bálvalusaid kvaliteahta.

§ 8-2. *Bargoviidodat ja ortnega ovddasvástádus*

Stáhta galgá fuolahit ahte juohke fylkkas lea pasieanta- ja geavaheaddjiáittardeaddji. Pasieanta- ja geavaheaddjiáittardeaddji bargoviidodahkii gullet stáhta spesialistadearvvasvuođabálvalusat, fylkkagielddalaš bátneearvvasvuođabálvalusat ja gielddalaš dearvvasvuođa- ja sosiálabálvalusat.

Ovttá dáin pasieanta- ja geavaheaddjiáittardeddiin galgá leat koordinerejeaddji rolla buot áittardeddiid várás. Dát áittardeaddji galgá leat veahkkinn ovdánahttit oktasaš bargovuogi, veahkehit daid eará áittardeddiid systemáhtalaš gealbovdánahttimiin ja bagadallamiin, rávvet ovttaskasáššiid oktavuodas, leat veahkkinn oktasaš čovdosiidda ja áddejupmái prinsihpalaš áššiid ja čuovvut mielde daid iešguđetge pasieantajoavkkuid ja geavaheddjiid go bálvalusat juhkkovvujit.

Áittardeaddji galgá čađahit doaimmas iešheanalaččat ja sorjjasmeahttumit.

§ 8-3. *Riekti váldit oktavuoda pasieanta- ja geavaheddjiidáittardeddiin*

Pasieanta- ja geavaheaddjiáittardeaddji sáhtta váldit áššiid mat gusket diliide stáhtalaš spesialistadearvvasvuođabálvalusas, fylkkagielddalaš bátneearvvasvuođabálvalusas ja gielddalaš dearvvasvuođa- ja sosiálabálvalusas, juogo go soames lea njálmálaččat dahje čálalaččat váldán oktavuoda áittardeddiin, dahje go áittardeaddji ieš dan vállje dahkat.

Juohkehaš sáhtta váldit oktavuoda pasieanta- ja geavaheaddjiáittardeddiin ja bivdit ášši meannuduvvot. Guhte váldá oktavuoda pasieanta- ja geavaheaddjiáittardeddiin, sus lea vuoigatvuohta leat anonyma.

§ 8-4. *Oktavuodaváldimiid meannudeapmi*

Lea Pasieanta- ja geavaheddjiidáittardeaddji mii mearrida lea go áššis doarvá buorre ágga meannuduvvot. Jus pasieanta- ja geavaheaddjiáittardeaddji ii meannut ášši, de galgá sutnje guhte lea váldán oktavuoda addot diehtu ja oanehaččat čilget manne.

§ 8-5. *Pasieanta- ja geavaheaddjiáittardeaddji vuoigatvuohta oažžut dieđuid*

Almmolaš eiseválddit ja eará orgánat mat addet bálvalusaid hálddahussii, galget áittardeaddji addit daid dieđuid mat dárbbašuvvujit čađahit áittardeaddji doaimmaid. Riidolága 22 kapihttala njuolggadusat geavahuvvujit vástideaddji áittardeaddji vuoigatvuođa ektui gáibidit dieđuid.

§ 8-6. *Pasieanta- ja geavaheaddjiáittardeaddji beassan dearvvasvuodabálvalusa lanjaide*

Pasieanta- ja geavaheaddjiáittardeaddji galgá friddja beassat geavahit lanjaid mat gullet stáhtalaš spesialistadearvvasvuodabálvalusaide, fylkkagielddalaš bátnedearvvasvuodabálvalusaide ja gielddalaš dearvvasvuoda- ja sosiálabálvalusaide.

§ 8-7. *Pasieanta- ja geavaheaddjiáittardeaddji doaimmat*

Pasieanta- ja geavaheaddjiáittardeaddji galgá nu guhkás go govtolaččat vejolaš sutnje guhte dan bivdá addit dieđuid, rávvagiid ja bagadallama dakkár diliid birra mat gullet áittardeaddji bargoviidodahkii.

Pasieanta- ja geavaheaddjiáittardeaddji galgá sutnje guhte lea áittardeddiin váldán oktavuoda, muitalit makkár boađus lea su meannudeamis muhtin áššis ja oanehaččat čilget dán bohtosa.

Pasieanta- ja geavaheaddjiáittardeaddjis lea vuoigatvuohta cealkit oaivilis dakkár diliid birra mat gullet áittardeaddji bargoviidodahkii, ja evttohit konkrehta doaimmaid buorideapmái. Pasieanta- ja geavaheaddjiáittardeaddji mearrida ieš geasa cealkámušat galget leat. Cealkámušat eai leat čadni.

Pasieanta- ja geavaheaddjiáittardeaddji galgá dieđihit bearráigeahččoeiseválddiide dakkár diliid birra mat gáibidit ahte sii daid čuovvolit.

Pasieanta- ja geavaheaddjiáittardeaddji galgá fuolahit ahte olbmot dihtet ortnega birra.

§ 8-8. *Láhkaásahusat*

Departemeanta sáhtá addit láhkaásahusaid mat galget čađahuvvot ja deavdit mearrádusaid pasieanta- ja geavaheaddjiáittardeaddji hárrái.